

LNB PRESES APSKATS
02-07-2020

Sagatavoja:
INFORMĀCIJAS PAKALPOJUMU UN SBA NODAĻA
UZZIŅU UN INFORMĀCIJAS CENTRS

Laika gars bibliotēkā

Izpratne par bibliotēkas nozīmi sabiedrības šodienā un nākotnē ir augusi. Bet kā ir mainījies pašvaldību bibliotēku darbības spektrs? Kā bibliotēkas ietekmējis pandēmijas gads? Cik liela vieta mūsdienu bibliotēkā ir grāmatai un tās autoram?

Domuzīmes redakcijas vadītā sarunā piedalās:

Daina Ģirvaite, Kuldīgas Galvenās bibliotēkas vadītāja; Māra Kuļikauska, Bauskas Centrālās bibliotēkas direktore; Inta Kušnere, Ludzas bibliotēkas direktore; Linda Langenfelde, Kultūras ministrijas Arhīvu, bibliotēku un muzeju nodaļas eksperte; Daiga Rokpelne, Valmieras bibliotēkas direktore; Dzidra Šmita, Rīgas Centrālās bibliotēkas direktore.

Kāda 10–20 gadu atskatā bijusi valsts un pašvaldību bibliotēku dinamika Latvijā?

Linda Langenfelde. 2020. gadā Latvijā darbojās 1505 bibliotēkas – valsts, pašvaldību un privātās bibliotēkas. No tām 762 ir pašvaldību publiskās bibliotēkas.

2000. gadā Latvijā bibliotēku kopskaits bija 2220, no tām 924 pašvaldību publiskās bibliotēkas un 1195 skolu bibliotēkas. 20 gadu laikā bibliotēku skaits ir samazinājies par vairāk nekā 20%, taču arī iedzīvotāju skaits ir sarucis par 20%.

Pēc pēdējās desmitgades rādītājiem, iedzīvotāju depopulācijas un skolu tīkla reformas rezultātā pašvaldību publisko bibliotēku skaits ir samazinājies par 8%, savukārt izglītības iestāžu bibliotēku skaits – par 27%.

Salīdzinot ar citām, arī attīstītākajām Eiropas valstīm, Latvijas bibliotēku tīkls joprojām ir gana blīvs, un bibliotēku pakalpojumi iedzīvotājiem ir sasniedzami. Normatīvais regulējums nosaka, ka katrā pagastā noteikti ir jābūt bibliotēkai. Arī tad, ja pagastā ir vairākas bibliotēkas, pašvaldībai, tās optimizējot, jānodrošina pakalpojuma pieejamība tajās vietās, kur iedzīvotāju koncentrācija ir vislielākā.

Daudzviet bibliotēka ir vienīgā iedzīvotājiem pieejamā kultūras iestāde.

Lai arī lietotāju skaitam ir tendence samazi-

nāties, bibliotēku apmeklējumu skaits aug.

Kā līdz ar tehnoloģiju ienākšanu mainījies bibliotēku loma?

Daina Ģirvaite. Pirms 10 gadiem bija populāri teikt, ka mūsdienās bibliotēka vairs nav grāmatu krātuve, bet gan kultūras un informācijas centrs, kur cilvēkiem ir brīva pieeja datoriem un internetam. Pieaugot labklājībai un tehnoloģiju piedāvājumam, brīvpieejas interneta nozīme ir mazinājusies. Tomēr jo sevišķi pagājušais gads parādīja, ka cilvēki gan varēja iztikt bez bibliotēkā pieejamiem papildu pakalpojumiem, bet bez grāmatas iztikt nevarēja. Grāmata ir jebkuras bibliotēkas karaliene.

Inta Kušnere. Bibliotēku loma faktiski nav mainījusies, informācijas nesēji gan. Tagad līdzās grāmatai, kas ir un paliek pirmajā vietā, klāt nākušas datubāzes, e-resursi un tā tālāk. Savukārt bibliotēkas digitalizācija ir pozitīvs process, jo varam parādīt savus krājumus ne tikai auditorijai Latvijā, bet jebkur pasaulē. Sevišķi novadpētniecības materiāls katrā atsevišķā vietā ir unikāls.

Dzidra Šmita. Šis pandēmijas gads ir pilnībā apstiprinājis teoriju, ka uz bibliotēku pēc grāmatām nāk tikai ap 30% apmeklētāju. Pārējie nāk pēc kā cita. Normālos apstākļos Rīgas Centrālajā bibliotēkā ar tās filiālēm ierodas ap 1000 apmeklētājiem dienā, šobrīd (saruna notiek maija beigās – red.), kad grāmatas tikai izsniedzam un saņemam, – ap trim simtiem.

Lai arī pašlaik datori bibliotēkās nav pieejami, Rīgā joprojām ir cilvēki, kam svarīgs brīvpieejas internets, tāpat arī bibliotēkas konsultants, kas palīdz vienu vai otru jautājumu atrisināt.

Māra Kuļikauska. Ir konkrēts sabiedrības slānis, kas nāk uz bibliotēkām izmantot datorus. Tie ir cilvēki, kam mājās to nav, kuri nevar atļauties interneta pieslēgumu. Citi savukārt bibliotēku izmanto kā darbavietu.

Daiga Rokpelne. Es teiktu, ka mainījies ir arī veids, kā cilvēki domā par bibliotēku. Mēs, bibliotekāri, to popularizējam, bet cilvēki arī paši sāk apzināties šī milzīgā bezmaksas resursa vērtību. Brīvpieejas internetu ar izcilu pārklājumu mēs elpojam kā gaisu, un tomēr dažkārt pakunkstam. Manuprāt, demokrātijai nekā nozīmīgāka par publisku bibliotēku ar brīvpieejas resursiem jau no bērna vecuma vispār nav.

Dzidra Šmita. Rīgā ļoti nopietni tiek strādāts pie tā, lai bibliotēku telpas likumīgi varētu piedāvāt nevalstiskajām un sabiedriskā labuma organizācijām, lai šīs aktīvās cilvēku kopas varētu pulcēties un sevi izpaust. Tas ir ļoti būtiski.

Daiga Rokpelne. Bibliotēkām ir arī jauna funkcija – sniegt digitālo atbalstu. Tā ir ilūzija, ka visi māk visu, kas saistīts ar tehnoloģijām. Vispār bibliotēka ir vieta, kur ikviens droši var iet iekšā un kur katru iedrošinās, iedvesmos, izglitos. It īpaši tagad, kad sabiedrība ir apjukusi

Esmu piedzīvojusi pilnu politisko spektru. Nudien nevaru teikt, ka kāds būtu nīdis un nīdējis bibliotēku

Uzziņai

- Bauskas Centrālajā bibliotēkā un pagastu bibliotēkās strādā 40 darbinieku.
- Kuldīgas Galvenās bibliotēkas un 17 pagastu bibliotēku kopējā tīklā ir vairāk nekā 10 000 lasītāju, strādā 42 darbinieki.
- Ludzas bibliotēkā un Ludzas novada bibliotēkās kopā ir 2515 lasītāju, 16 darbinieku.
- Rīgas Centrālā bibliotēka ietver arī filiālbibliotēkas Rīgā ar 55 000 lasītāju, strādā 160 bibliotekāru.
- Valmieras bibliotēkā ir 6217 lasītāju un 22 darbinieki.

no straujajām pārmaiņām. Mēs savā darbā vādāties pēc šiem lielajiem atslēgvārdiem.

Inta Kušnere. Tehnoloģiju attīstība notiek ļoti strauji, un tas, kas vakar likās super inovatīvs, šodien ir dinozaura statusā. Tātad tehnoloģijas ir jāmaina katru gadu. Domāju, ka drukāts izdevums paliks kā mūžīga vērtība.

Kādi ir jūsu novērojumi, cik svarīga apmeklētājiem ir bibliotēkas vide?

Daina Girvaite. Videi ir ārkārtīgi liela nozīme. Kuldīgas bibliotēka atrodas bijušajā Kuldīgas Lielajā sinagogā, mūsu vide ir vairāk klasiska, nevis moderna. Taču tā ir ļoti mājīga, un apmeklētāju skaits palielinājās tieši pēc ievākšanās šajās izremontētajās telpās.

Bibliotēkā svarīgi, lai ikviens apmeklētājs — gan bērni, gan pieaugušie, kas mācās vai strādā — justos komfortabli, lai viņiem netraucētu trokšnis. Mēs šo problēmu vēl risinām, jo bibliotēkai ir atvērts telpu izkārtojums. Bet daudzās ārzemju bibliotēkās ir tādas klusās telpas, klusie stūriši, kas ir tikpat svarīgi, cik iespēja sanākt kopā, komunicēt ar citiem un justies tur brīvi.

Māra Kuļikauska. Pagastu bibliotēkas ir ļoti labi sakārtotas, remontētas, aprīkotas Iecavā, Rundālē. Vecumniekos jārīcina jautājums par bibliotēkas paplašināšanu. Visbēdīgākajā situācijā patlaban ir Bauskas Centrālā bibliotēka, kas atrodas vecā, ulmaņlaikos būvētā ēkā, 3. stāvā, ar augstām, diezgan sarežģītām trepēm. Jaunajām māmiņām ar bērnu ratiņiem, maziem bērniem, cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un veciem cilvēkiem vispār nav iespējams pie mums nokļūt. Mēs tomēr meklējam risinājumus. Pirms kāda mēneša pilsētā atklājām pakomātu, izrādījās ļoti pieprasīts pakalpojums. Tagad Latvijā tas pieejams vairākās bibliotēkās.

Bibliotēku pieejamību ietekmē trīs faktori: darba laiks — ir cilvēki, kas, piemēram, atgriežas no darba Rīgā vai Jelgavā un bibliotēkas darba laikā to apmeklēt nevar, epidemioloģiskie apstākļi un mūsu telpu specifika.

Kāda mūsu lasītāja piezvanīja, ka jau divus gadus nav bijusi bibliotēkā tikai tādēļ, ka nevar uzkāpt uz 3. stāvu. Viņa pasūtīja grāmatas, un jau pusstundu pēc grāmatu ielikšanas pakomātā tās izņēmusi un zvana, ka beidzot var atkal lasīt.

Pilsētas bibliotēkā mēs katra cilvēka sāpi, iespējams, nesadzirdam, bet laukos bibliotekāri zina savus lasītājus, un tur piegādes jautājumus ar kādiem apgrūtinājumiem varbūt kārto citādi.

Inta Kušnere. Arī Ludzas reģionā bibliotēkas ir sakārtotas, prieks par tām. Ludzas bibliotēka atrodas Tautas nama divos stāvos. Bērnu apkalpošanas nodaļa ir rekonstruēta, tur viss ir gaišs, ērts un mājīgs, ģimenēm ar bērniem patīk. Bet pieaugušo apmeklētāju apkalpošanas zona nav pievilcīga, šogad ir ielānāti līdzekļi rekonstrukcijas plāna izstrādei. Nav arī jauniešu

un pusaudžu atsevišķas zonas.

Daiga Rokpelne. Valmieras integrētās bibliotēkas pārbūve tika projektēta 2001. gadā un īstenota 2007. gadā. Tolaik reizē ar Ventspili mēs bijām inovatīvu telpu filozofijā — brīvpieejas krājums, daudz darba vietu lasītājiem plašās telpās, individuālās un grupu lasītavas, nodalītas klusuma zonas un vietas pasākumiem.

Mazās bibliotēkas Latvijā ir izremontētas, bet pārsvarā tie ir eiroremonti, nevis spoži interjera dizaina paraugi. Viss jau jāskata kontekstā, atcerēsimies ilgās diskusijas par Nacionālās bibliotēkas celtniecību un lēnās pārmaiņas izpratnē par publisko telpu dizainu kopumā.

Bet lietas mainās, pēdējā desmitgadē renovētās reģionu galvenās bibliotēkas jau ir mūsdienu un izteismīgas, un, es ceru, līdz ar jauno Ogres bibliotēku, kas veidota kā ekoloģiska ēka ar labu dizainu, ir sācies jauns posms sabiedrības izjūtā. Bibliotekāriem arī pašiem jābūt vizionāriem.

Dzidra Šmita. Savā profesionālajā darbā esmu piedzīvojusi pilnu politisko spektru. Nudien nevaru teikt, ka kāds būtu nīdis un nīdējis bibliotēku. No visām 24 Rīgas Centrālās bibliotēkas filiālēm un trim ārējiem apkalpošanas punktiem ir tikai trīs vietas, kurās es nebūtu priedzīga kādu ievest. Visas pārējās ir diezgan cienījami sakārtotas.

Profesionālais pakalpojums tiek nodrošināts visur vienādi neatkarīgi no telpām. Rīgā ir ļoti skaistas bibliotēkas un arī tas, ko bibliotekāru sabiedrībā sauc par «Plavnieku bibliotēkas fenomenu» — tā atrodas telpās, kas vēl gaida renovāciju, bet tur vienmēr ir liels lasītāju skaits, laba apkalpošana.

Vai bibliotēkām rūp daudzveidīgs drukātās periodikas klāsts? Cik lielā mērā šī interese pēdējos gados ir pieaugusi vai kritusies?

Dzidra Šmita. Likums nosaka, ka bibliotēkas ir neatkarīgas sava krājuma komplektēšanā, tas attiecas gan uz periodiku, gan uz grāmatām. Man nekad neviens nav teicis: šo pērc, šo nepērc. Bibliotēku krājumu komplektē atbilstoši koncepcijai, kas ir obligāts dokuments, to prasa un izvērtē bibliotēkas akreditācijas procesā.

Mums kā lielai bibliotēkai ir krājuma komplektēšanas padome, kas ik mēnesi izvērtē, ko pirkt. Presei, protams, ir jābūt pēc iespējas daudzpusīgai. Neesmu dzeltenās preses aizstāve, tomēr nodokļu maksātājam ir tiesības arī uz to, runa ir tikai par proporcijām. Visām mūsu bibliotēku filiālēm tiek abonēti literārie izdevumi *Konteksts* un *Domuzīme*. Mēs cenšamies piedāvāt lasītājiem to, ko uzskatām par bibliotēkai vajadzīgu. Tajā pašā laikā ir jāreķinās arī ar lasītāja vēlmēm.

Inta Kušnere. Kopā ar bērnu žurnāliem mēs pasūtām 80 dažādus preses izdevumus, un in-

Lasītavā it visur pasaulē sēž vīrieši

tereses cilvēkiem ir ļoti dažādas. To noskaidrošanai kolēģes veic aptaujas, un trīs cilvēku komisija izvērtē. Izvēle krit uz diezgan daudziem praktiska satura preses izdevumiem par rokdarbiem, dārza darbiem.

Pandēmijas laikā esam sākuši izsniegt žurnālus uz mājām, jo lasītava nedrīkst strādāt. Mēdz veidoties arī rindas uz vienu vai otru žurnālu.

Māra Kuļikauska. Preses izdevumu bibliotēkās ir daudz, mums ir ap 90, no kuriem 80 ir žurnāli, bet pārējie — laikraksti. Bauskā žurnālus labprāt ņem uz mājām, mēs arī nevienam neatsakām. Labāk lai kāda eksemplāra bibliotēkā pietrūkst, nevis stāv kaudze neizmantotu, nelsitu žurnālu.

Pagājušajā gadā periodika izsniegta par 20% mazāk, taču atcerēsimies, ka bibliotēkas kādu brīdi bija pilnīgi aizvērtas.

Daina Girvaite. Pandēmijas rezultātā cilvēku lasīšanas paradumi ir saglabājušies attiecībā uz grāmatām, bet preses izsniegums 2020. gadā Kuldiņā bija pavisam neliels. Tie cilvēki, kas bija raduši ņemt bibliotēkā drukāto presi lasīšanai mājās, tā arī turpina, savukārt tie, kam patika rituāls — atnākt uz bibliotēku, apsēsties divāniņā ar preses kaudzīti, palasīt, parunāties ar apkārtējiem —, viņi nekādi nav pierunājami ņemt presi līdz. Jau otro vasaru piedāvājam āra lasītavu — 12 soliņus pie bibliotēkas, labā laikā tur ļoti patikami sēdēt un lasīt, bet atsaucība ir maza.

Dzidra Šmita. Tāda ir arī pasaules pieredze, ka preses izdevumu lasīšana lasītavā ir vairāk kā rituāls, komunikācija un pārējais, kas no tā izriet.

Daiga Rokpelne. Un lasītava ir tas punkts, kur mēs redzam vīriešus, jo visas bibliotekāres, kas bijušas ārzemju braucienos, savām acīm ir pārliecinājušās, ka lasītavā it visur pasaulē sēž vīrieši.

Valmieras bibliotēkā ir vairāk nekā 100 periodisko izdevumu. Tauta lasa *Deko*, bet abonējam arī *Latvijas Arhitektūru*. To varbūt izmanto daudz retāk, tomēr abonējam līdz ar citiem augstas kvalitātes žurnāliem.

Vai bibliotēku krājuma veidošana, pielāgojoties demokrātiskā vairākuma pieprasījumam, nav bīstama?

Daina Girvaite. Grāmatu krājumu komplektējam, vadoties pēc mūsu izstrādātās krājuma komplektēšanas politikas, lai nodrošinātu augstvērtīgu literatūru mūsu grāmatu plauktos, protams, arī lasītāju vēlmēs tiek ņemtas vērā.

Linda Langenfelde. Ministru kabineta noteikumi izvirza bibliotēkām prasības krājuma veidošanā — nepieciešamo ikgadējo jaunieguvumu, pasūtāmo avīžu un žurnālu, audiovizuālo un elektronisko izdevumu skaitu, bibliotēkas informācijas un uzziņu darbam nepieciešamo enciklopēdiju, rokasgrāmatu, vārdnicu un citu uzziņu un bibliogrāfisko izdevumu skaitu.

2020. gadā no valsts budžeta apakšprogrammas «Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem» piešķirtajiem līdzekļiem *Covid-19* krīzes pārvarēšanai pašvaldību publiskajām bibliotēkām tika piešķirti 300 000 eiro jaunu un augstvērtīgu grāmatu iepirkšanai. Tika iegādātas 362 nosaukumu grāmatas kopumā 32 615 eksemplāros. Tas bija nozīmīgs atbalsts arī Latvijas grāmatniecības nozarei *Covid-19* pandēmijas ierobežojumu laikā.

Vai bibliotekārs spēj ietekmēt lasītāju gaumi un izpratni par literatūru?

Māra Kuļikauska. Ir apmeklētāji, kas jau ienākot zina, ko grib. Ir tādi, kuriem izsūtām jauno grāmatu sarakstu, un viņi ierodas ar gatavu sarakstu. Citi nāk uz bibliotēku un prasa to, kā vēl nav, bet viņiem zināms, ka tūlīt būs. Diezgan liela daļa cilvēku ienāk un saka: jūs jau zināt, ko es lasu.

Dzidra Šmita. Protams, lasītāji paļaujas uz bibliotekāra ieteikumiem. Nosaukšu konkrētu piemēru. Vakar televīzijā rādīja filmu *Agrā rūsā*, šodien visiem vajag to grāmatu. Tie eksemplāri, kas ir, jau paņemti. Bibliotekāram ir jābūt izglītotam un jāsaprot: labi, nav *Agrās rūsas*, bet varbūt ir Aidas Niedras *Miera ielas cepurniece*, varbūt ir Pāvila Roziša *Ceplis*. Varbūt palasisiet citu Elīnas Zālītes grāmatu?

Tas viss ir ļoti atkarīgs no bibliotekāra izglītības un spējas orientēties literatūrā. Šobrīd ir ļoti aktuāls jēdziens, kuram nav pat precīza termina latviešu valodā, — *data fluency*. Un tas nenozīmē vis «datu plūsmā», bet gan to, ka jebkurā nozarē strādājošie profesionāļi spēj ātri un efektīvi atrast to informāciju, ko no viņa gaida. Un tas ir nožēlojami, ja bibliotekārs informāciju meklē tādā pašā veidā kā lasītājs. Bibliotekāram tomēr ir jābūt soli priekšā, stāvu augstāk. Es ļoti augstu vērtēju Nacionālo bibliotēku, kas ik gadu rīko konferenci *Literatūras zināšanas mūsdienīgam bibliotekāram*.

Linda Langenfelde. Nacionālā bibliotēka sagatavo arī izdevumus, kas nozares darbiniekiem var palīdzēt darbā ar lasītājiem. *Literatūras ceļvedis* ļoti labi bibliotekāram palīdz noorientēties, jo visu tomēr pats izlasīt nevar.

Daiga Rokpelne. Pirms šīs sarunas vaicāju kolēģēm — kāds ir mūsu lasītājs? Zibenīgi bija trīs vārdi — zinošs, gudrs, prasīgs. Patiesībā lielākā daļa lasītāju nāk uz bibliotēku, skaidri zinot, ko viņi grib. Bet, ja bibliotekārs ilgtermiņā parādījis sevi kā īstu profesionāli, notiek informācijas apmaiņa.

Dzidra Šmita. Izdevniecība izdod grāmatu, ieliek lielu naudu reklāmas kampaņā, un to visiem vajag. Tajā pašā laikā kāds neliels apgāds izdod ļoti vērtīgu grāmatu, bet naudas reklāmai tam nav. Un te ir tā bibliotekāra misija — pievērst uzmanību arī tai grāmatai, kuru nerekla-
mē.

Tas, ka bibliotēkām nav naudas grāmatām un periodikai, ir stereotips no 90. gadiem

Daiga Rokpelne. Nevaram arī gaidīt, ka visi lasīs dziļo un nopietno literatūru. Cilvēki ir ļoti dažādi, laikmets ir straujš un fragmentētāks.

Dzidra Šmita. Rakstnieki sūdzas par to, ka trūkst profesionālās kritikas, un nereti tas, ko lasām, ir komplimentārs pasūtījuma raksts. Tā ir problēma visā pasaulē, kas rada nākamo problēmu — daudzi vienlaikus vēlas lasīt vienu grāmatu, kuras mārketingā ir iemesta milzu nauda.

Iedomājieties, ir 55 000 lasītāju un varbūt 100–200, pat tūkstoš eksemplāru, tomēr tik un tā kādam nepietiks. Gatavojoties šai sarunai, paskatījos, kā ir ar populāru latviešu autoru darbu pieejamību, — nevar teikt, ka bibliotēkā nav, kā bieži esam dzirdējuši, isti tam piekrist nevaru.

Kā teica gados jauns amerikāņu profesors kādā metropoļu bibliotēku konferencē: ja tu gribi tūlīt un tagad, tad ņem maciņu rokās, ej uz grāmatnīcu un pērc; bet, ja gribi lasīt par nodokļu maksātāju naudu — bez maksas — bibliotēkā, tad nedaudz ir jāpagaida. Un tā ir visā pasaulē, ne tikai Rīgā vai Latvijā.

Daiga Rokpelne. Ja tu gribi tūlīt un tagad, tad nopērc vai lasi e-grāmatu. Latviešu oriģināl-literatūra arvien biežāk parādās arī e-formātā. Lasīšanas paradumi mainās, un mēs arvien vairāk gribam klausīties audiogrāmatas. Arī tas ir fakts.

Turpinot par pieejamību — tas, ka bibliotēkām nav naudas grāmatām un periodikai, ir stereotips no 90. gadiem. 25 gadu laikā, strādājot bibliotēkā, esmu pieredzējusi, ka situācija aizvien uzlabojas, neraugoties uz to, ka grāmatas sadārdzinās.

Daina Girvaite. Kuldīgas bibliotēkai ir ļoti laba sadarbība ar pašvaldību, budžets grāmatu iegādei ir pietiekams — arī vairākiem grāmatu eksemplāriem, ja grāmata ir lasītāju vidū ļoti pieprasīta. Kuldīgas novada bibliotēkas darbības kā vienots bibliotēku tīkls, tāpēc pietiekams krājums tiek nodrošināts arī mazajām lauku bibliotēkām.

Ja kādas grāmatas nav uz vietas, aktīvi darbojamies ar starpbibliotēku abonementu, aizņemoties grāmatas gan no pagastu bibliotēkām, gan no vienmēr atsaucīgās Latvijas Nacionālās bibliotēkas.

Inta Kušnere. Ludzas pašvaldība līdzekļus bibliotēkas darba nodrošināšanai iedala savu iespēju robežās. Mēs varam nopirkt visas grāmatas, kuras tiek izdotas Latvijā un atbilst publiskās bibliotēkas profilam.

Vai bibliotēkas seko līdzi, cik pieprasīta lasītāju vērtējumā ir latviešu oriģināl-literatūra?

Dzidra Šmita. Šī informācija ir pieejama visu bibliotēku mājaslapās, to bezkaislīgi veido bibliotēku informācijas sistēma *Alise*.

Daina Girvaite. Mēs neizdalām atsevišķi ārzemju literatūru un oriģināl-literatūru, taču lat-

viešu autoru grāmatas bibliotēkas topas parādās bieži.

Inta Kušnere. Gada beigās Ludzas bibliotēkā tiek noskaidrotas visvairāk lasītās grāmatas gan latviešu, gan krievu valodā. Tendences mainās, bet tā vienmēr ir daļēji literatūra.

Kādas vēl funkcijas uzņēmusies mūsdienu bibliotēka? Pirms pandēmijas gandrīz katra kultūras iestāde rīkoja dažādus pasākumus.

Dzidra Šmita. Tālajos 70. gados arī nebija tā, ka tikai saņēma un izsniedza grāmatas. Vienmēr rīkotas tikšanās ar autoriem, Dzejas dienas, grāmatu atvēršanas.

Ja Rīgas Centrālajā bibliotēkā, 2. stāva zālē uz tikšanos ar rakstnieku varam sapulcināt ap 100 cilvēku, tas ir mūsu pasākumu kvalitātes rādītājs. Pirms pandēmijas Rīgā, kur katru dienu notiek desmitiem pasākumu, bija ļoti liela konkurence.

Vieni ir jāaicina, jāpiedāvā honorārs, lai tie piedalītos mūsu bibliotēkas sarīkotā pasākumā. Otriem būtu jābūt priecīgiem par to, ka viņi var atnākt uz Rīgas Centrālo bibliotēku un pastāstīt par savu grāmatu. Es to saku bez jebkāda cinisma! Ja viens jauns dzejnieks, kura vārdu neviens nav dzirdējis, tikko izdevis jaunu grāmatītiņu un viņam tiek piedāvāta platforma Rīgas Centrālajā bibliotēkā, kur ir dzejas mīļotāju klubs, kurā cilvēki visu pēta un analizē, literātam vajadzētu būt ļoti priecīgam un pagodinātam.

Māra Kuļikauska. Ļoti iecienīti un tradicionāli ir Grāmatu svētki, kas septembrī ievada Bauskas kultūras dzīvi. Mēs organizējam tikšanos ar tiem autoriem, kuros ļoti ieinteresēti ir mūsu pastāvīgie lasītāji. Arī *Covid-19* pandēmijas laikā gādājam, lai bibliotēku dzird, lai par mums atceras arī tie, kas nelasa. Rīkojam daudz attālināto konkursu, esam atraduši vietu pilsētvidē, kur organizēt ar literatūru saistītas izstādes brīvā dabā.

Mēs varam gribēt katru mēnesi vai pat nedēļu kādu uzaicināt, un iespējams, ka dabūsim arī publiku, bet viens rakstnieks saka — atbraukšu, arī ja jums nebūs, ko samaksāt, vai atnāks tikai pieci cilvēki. Citam atkal mūsu maciņš ir par plānu.

Ja ir grāmatu galds, gandrīz visas grāmatas nopērk. Dažs nopērk grāmatu kaut rakstnieka autogrāfa dēļ. Mūsu rakstnieki paši varētu bibliotēkām jautāt par tikšanos ar lasītājiem.

Dzidra Šmita. Un nevajag uzskatīt, ka bibliotēkas ir nabagmājas, kas nevar cilvēkiem honorāru samaksāt!

Ik gadu notiek Dzejas dienas, Prozas lasījumi un citi pasākumi. Un kur tikai rakstnieki un dzejnieki to visu nerīko? Kafējnicās, stacijās... Mīļais rakstnieks, tad ej uz to kafējnicu un staciju un prasi, lai tur tās grāmatas pērk un dod lasīšanai. Bet tu nāc uz bibliotēku un vaicā, kāpēc

Pat ja fiziski līdz bibliotēkai neaiziet, bibliotēkas pakalpojumu cilvēks izmanto

mēs nepērkam tavas grāmatas?

Jautājumu par grāmatu popularizēšanu un ieguldījumu nevajadzētu atstāt tikai uz bibliotekāru pleciem. Mūsu bibliotēka vienmēr ir bijusi atvērta grāmatu prezentācijām un to popularizēšanai, kam seko lielāka interese no lasītāju puses.

Agrāk cilvēki nopirka grāmatu un pēc tam to izlasīja, turpretim mūsdienās nereti grāmatu vispirms izlasa un tikai tad iegādājas, tāpēc bibliotēka ir kā grāmatu pirkšanas mārketinga instruments. Cilvēks izvēlas investēt grāmatā tad, kad ir pārliecinājies par tās vērtīgumu. Un tas ir arī dzīvokļa kvadrātūras jautājums, pērk tikai tās grāmatas, kuras grib atstāt bērniem un mazbērniem.

Daiga Rokpelne. Pandēmijas pavērsiens, kas visus piespiedu kārtā brīvprātīgi motivēja apgūt tehnoloģiju lietošanu, ir ārkārtīgi pozitīvi ietekmējis tādu žanru kā «tikšanās ar rakstniekiem». Virtuālās tikšanās tiešsaistē dod iespēju rakstniekam netērēt laiku un spēku tālos braucienos, bet nodrošina dzīvu sarunu ar lasītājiem, turklāt cilvēki var pieslēgties no jebkuras vietas pasaulē. Un pašiem rakstniekiem ir jārūnā par to, ko viņi dara, jo nevar jau gaidīt, ka tikai kāds cits viņus popularizēs.

Pēdējie divi pasākumi Valmieras bibliotēkā — viens ar Andri Akmentiņu, otrs ar Gunti Bereli — bijuši darbadieņu vakaros *Zoom*. Tā ir jauna lieta, ko paturēsim un attīstīsim arī turpmāk, jo šāda virtuāla saruna saved kopā interesentus no dažādām vietām un valstīm, un tas ir ļoti nozīmīgi latviešu valodas un kultūras attīstībai arī diasporā.

Lasītāju klubi, dzejas mīļotāju klubi bibliotēkās... Ko tie dod bibliotēkai, ko dalībniekiem?

Inta Kušnere. Tā ir dzīves nepieciešamība, jo cilvēki, kuri nopietni pievēršas lasīšanai, grib dalīties domās. Jau 15 gadus mēs organizējam pasākumu *Noslēpumainā grāmata*. Cilvēks paņem grāmatu aploksnē, viņam tā ir jāizlasa un par to jāpastāsta. Uz pasākumu viņš atnāk ar kladēm, ar anotācijām, kur sarakstījis savas pārdomas.

Dažus gadus pirms pandēmijas izveidojām lasītāju klubu, tur ir ap 15–20 cilvēku, arī jauni cilvēki. Katras tikšanās reizes sākumā ir jaunumu apskats. Dažreiz bibliotēkas darbinieks apskata kādu tēmu, dažreiz vienkārši izstāsta jaunumus. Cilvēkiem patīk dalīties ar savām domām, sarunāties.

Māra Kuļikauska. Pie mums lasītāju klubos ir bijuši skolu audzēkņi, kuras latviešu valodas vai literatūras skolotājas ir atsūtījušas vai pierunājušas. Un viņiem ir jāraksta recenzijas par grāmatām. Ne jau mēs, bibliotekāri, vieni veicinām lasīšanu. Zinām — ja bērni lasīs tagad, tad lasīs arī pieaugušā vecumā.

Daina Girvaite. Manuprāt, pasākumam bib-

liotēkā jābūt cieši saistītam ar tās pakalpojumiem, lai bibliotēka nekļūtu par konkurentu citām kultūras iestādēm pilsētā, bet piedāvātu ko savu un īpašu — jo aktīvie pasākumu apmeklētāji ir vieni un tie paši. Tikšanās ar rakstniekiem, interesantas nodarbības tehnoloģiju apguvei, dzejas pēcpusdienas un nu jau lasītāju ļoti iemīļotais Ceļotmīļu klubs — pandēmijas laikā mums izdevies šīs aktivitātes pārnest uz tiešsaisti, tādā veidā aptverot daudz plašāku klausītāju un skatītāju loku.

Kuldīgas Galvenajā bibliotēkā darbojas divi literāro diskusiju klubi, kas noteikti dod savu pienesumu gan lasītāju vēlmju izziņāšanā, gan labas literatūras popularizēšanā. Ļoti svarīga persona, manuprāt, ir šāda kluba organizētājs un vadītājs — cik harismātisks un zinošs tas ir.

Daiga Rokpelne. Bet mūsdienās pasākums bibliotēkā vairs nenozīmē tikai sarunas par literatūru. Valmierā pēdējos gados aktīva ir plaša redzesloka cilvēku kopa. Mums ir mūžizglītības kurss par vides tēmām, kur, piemēram, vienā interaktīvajā nodarbībā runā par permakultūru, otrā brauc uz ZAOO skatīties, kā šķiro atkritumus, un citā nodarbībā runā par veselīgu pārtiku un biohakingu. Mums nav tādu izteikto literāro klubu, taču ik gadu piedāvājam neformālās izglītības kursu *Radošā rakstīšana*.

Bibliotēka piedalās arī novadpētniecības — lokālās kultūrvides — apzināšanā un saglabāšanā, pasaules kultūras mantojuma popularizēšanā. Tas ir regulārs, mērķtiecīgs un sistemātisks darbs, kurā tiek iesaistīta vietējā kopiena un īstenotas ļoti interesantas lietas.

Ar moto «izproti laika garu un izmanto iespējas» popularizējam arī laikmetīgās kultūras aktivitātes — notiek izstādes, veidojam instalācijas un performances. Iespēju robežās mēs turamies ritmā. Ne ātrāk par nāciju, bet kopsoli ar mainīgo pasauli.

Māra Kuļikauska. Vieta! Bibliotēka ir vieta, kur visdažādākajiem cilvēkiem satikties. Viņiem tikai jāzina, ka var nākt. Un tas ir mūsu darbs.

Dzidra Šmita. Bibliotēku vidē mēs bieži sa-skaramies ar jautājumu: kad tu pēdējo reizi biji bibliotēkā? Parasti atbildu ar pretjautājumu: kad tu pēdējo reizi biji bankā? Jo bankā varbūt cilvēks pēdējo reizi ir bijis pirms 10 gadiem, bet bankas pakalpojumu lieto katru dienu. Te velku paralēles ar bibliotēku. Pat ja fiziski līdz bibliotēkai neaiziet, bibliotēkas pakalpojumu cilvēks izmanto. Piemēram, viņš lasa e-grāmatu vai aplūko virtuālo izstādi, kādas veido daudzas bibliotēkas, lieto datubāzes. Tāpēc runa nav tikai par fizisku apmeklējumu, bet par to, cik cilvēku izmanto bibliotēkas iespējas.

Daiga Rokpelne. Kāds uzņēmējs pirms pandēmijas pāris reizes nedēļā kopā ar savu privātskolotāju nāca pie mums atsevišķā telpā mācīties angļu valodu. Jautāju, kā viņam patīk bibliotēkas pakalpojums? Viņš atbild: es jau

To, kā dzīvosim pēc pandēmijas, sākam tikai tagad apjaust

bibliotēku neizmantoju.

Dzidra Šmita. Cits atnāk samaksāt savu komunālo rēķinu. Un arī teiks: es bibliotēku neizmantoju.

Daiga Rokpelne. Būtiski tas, ka bibliotēkas izmanto gan tādi cilvēki, kuriem pietrūkst resursu, gan tādi, kuriem resursu ir daudz.

Linda Langenfelde. Bibliotēkas apzinās, ka ir vēl viena ļoti svarīga mērķgrupa – bibliotēkas nelietotāji. Un ļoti aktīvi strādā, lai parādītu, ko spēj piedāvāt. Ir svarīgi aizsniegt, identificēt šo mērķgrupu, uzrunāt un iesaistīt. Bibliotēkas iet arī ārpus savām telpām, negaida, ka pie viņiem kāds nāks, bet gan pašas dodas pie sava potenciālā lietotāja.

Starp citu, gandrīz vai katrai mazākajai pagasta bibliotēkai ir savs konts sociālajos tīklos. Tur var gūt daudzveidīgu informāciju gan par bibliotēkas pakalpojumiem, gan par pasākumiem, gan par jaunumiem literatūrā. Un iesaistīties var jebkurš.

Dzidra Šmita. Viedokli par bibliotēkām ļoti bieži aktīvi pauž cilvēki, kas paši bibliotēkās neiegiežas. «Es tur neeju, pēdējoreiz tur biju skolas laikā, bet es jau zinu, kā tur ir!» Klātienē pasākumos mūsu bibliotēkā ir nācies sastapties ar diezgan prominentiem cilvēkiem, kuri izbrīnīti bērna acīm saka: kā, Rīgas centrā ir tik skaista, mūsdienīgi iekārtota bibliotēka? Es tur nekad nebiju bijis!

Vai, krājumu komplektējot, tiek ievērota kāda valsts valodas un minoritāšu valodu proporcija?

Inta Kušnere. Ludzā tautības ir apmēram puse uz pusi. Kārsavas pusē ir vairāk latviešu, bet Zilupes pusē dzīvo vairāk krievu. Ņemot šo aspektu vērā, arī tiek komplektēti bibliotēku krājumi. Protams, mēģinām iepirkt oriģinālliteratūru abās valodās. Krieviņiem dažreiz ir kvalitatīvāki ārzemju tulkojumi.

Ludzā ir divas grāmatnīcas, no tām pārsvarā arī pērkam. Komplektējam arī darbus latgaliešu valodā, kas ir kļuvusi populārāka.

Daiga Rokpelne. Valmierā komplektējam arī grāmatas angļu un vācu valodā.

Daina Girvaite. Ari Kuldīgā ir pieejamas grāmatas angļu, vācu un krievu valodā, taču interese par lasāmvielu svešvalodās diemžēl nav tik liela, kā gribētos, pat jauniešu vidū ne.

Māra Kuļikauska. Mums no dziļiem padomju laikiem ir saglabājušās tādas apdzīvotas vietas, kur kādreiz ir bijuši dislocēti krievu valodā runājoši un lasoši cilvēki, tāpēc turienes bibliotēkās ir ļoti kvalitatīvs grāmatu krājums krievu valodā. Pārējās bibliotēkās arī to izmanto.

Bauskā komplektējam ne tikai angļu un vācu, bet arī lietuviešu valodā, jo esam tepat pierobežā un pie mums lasa arī lietuvieši.

Dzidra Šmita. Rīgā krievu valoda ir ne tikai vienas lielas minoritātes valoda, tā joprojām ir

viena no populārākajām svešvalodām. Krievu valodā lasa ne tikai tie, kuri mājās runā krieviski. Daudzas grāmatas arī nozaru literatūrā, piemēram, ir krieviski. Protams, pieaudzis pieprasījums pēc literatūras angļu valodā.

Uzskatu, ka mūsu valsts ir ļoti pretimnākoša visām etniskajām minoritātēm.

Inta Kušnere. Ludzas bibliotēka vairākus gadus piedalās Latvijas un Lietuvas pārrobežas projektos. Viens bija vērsts darbam ar bērniem no sociāli nedrošajām ģimenēm. Projektā piedalījās Ludza, Jekabpils un Rokišķi.

Kas mūsdienās ir sociāli nedroša ģimene? Ja, piemēram, mamma strādā, bet bērnu audzina viena. Projekta laikā bibliotēkā tika rīkoti dažādi pasākumi, izveidotas atklātās stundas, kolēģes stāstīja par grāmatām, vadīja radošās darbnīcas. Vasarā kopā sanāca 70–80 bērnu. Bērniem tika organizētas divas nometnes, tie apmeklēja iestādes un uzņēmumus, lai iegūtu informāciju par dažādām profesijām, organizējam nodarbības ar karjeras konsultantu. Tāpat bērni 15 nodarbībās mācījās veidot un montēt video. Diemžēl pandēmija visu izjauca, apturēja arī projektu ar Krieviju.

Dzidra Šmita. Ārkārtīgi žēl, ka Rīgas Centrālajai bibliotēkai ir apstāties projekts ar Minskas bibliotēku. Atceraties, kā kādreiz ziemeļvalstis mācīja mūs? Šobrīd mums ir iespēja mācīt baltkrievu kolēģus, jo ir pieredze, prasmes un zināšanas, kā no totalitāras valsts bibliotēkas pāriet uz demokrātiskas valsts bibliotēku. Un mēs to varam darīt krievu valodā, jo citas svešvalodas Baltkrievijā vēl nav populāras. No sirds bijām gatavi viņiem palīdzēt, bet šobrīd nezinu, kad tas varēs atsākties.

Daiga Rokpelne. Sešu gadu laikā *Nordplus* programmā Valmieras bibliotēkai ir bijuši trīs pēctecības projekti sadarbībā ar Skandināvijas bibliotēkām. Sākām ar projektu par publisko bibliotēku sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām, turpinājām par laikmetīgo kultūru un vides tēmām. Laikmetīgo kultūru es uzsveru tāpēc, ka tas ir domāšanas veids. Mēs kopjam klasiskās, tradicionālās vērtības, viss ir ļoti labi, bet laikmetīgā kultūra mūs virza dziļāk šodienas izpratnē, asina prātu un skatu nākotnei.

Valmieras bibliotēka ir iesaistījusies arī vairākās citās starptautiskās iniciatīvās un, piemēram, darbojas inovatīvo bibliotēku tīklā *Lighthouse Libraries*, kur ir domnīca, ideju un zināšanu forums, kur runājam par dažādām pieredzēm un nākotnes vīzijām.

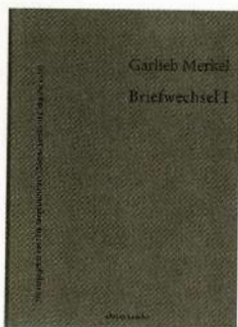
To, kā dzīvosim pēc pandēmijas, sākam tikai tagad apjaust. Vai cilvēki vispār gribēs pulcēties, apmeklēt publiskas vietas un pavadīt tik daudz laika ārpus mājas? Kas to var zināt? ■

Publicēšanai sagatavoja Rudite Kalpiņa

Pauls Daija

Cits Merķelis

**Atklājas spraigs intelekts,
daudzpusīgums un
enciklopēdisks vēriens**

**Garlieb Helwig
Merkel. Briefwechsel.
Hrsg. von Dirk
Sangmeister mit
Thomas Taterka und
Jörg Drews. Bremen:
Edition Lumière, 2019.**

2019. gada nogalē Brēmenē izdots sējums ar Garliba Merķeļa (1769–1850) korespondenci aptver viņa rakstītās un viņam sūtītās vēstules no 1789. līdz 1846. gadam. Tajā apkopotās līdz mūsdienām saglabājušās 628 vēstules, kas izkaisītas 32 valstu 47 bibliotēkās, visticamāk, veido mazāk nekā desmito daļu no visas Merķeļa sarakstes.

To veidojis vācu literatūrzinātnieks Dirks Zangmeisters sadarbībā ar Tomasu Taterku un mūžībā aizgājušo Merķeļa pētnieku Jorgu Drevu daudzu gadu garumā, apsekojot bibliotēku reto grāmatu un rokrakstu nodaļas visā pasaulē.

Sācies ar interesi par Merķeļa biogrāfiju, šis entuziasms balstītais darbs ir pāraudzis sākotnējo iecerī. «Merķeļa romāns», kā tas nodēvēts kādā vācu recenzijā, ir lasāms kā vesela laikmeta atspoguļojums, ievēdot lasītāju pārsteigumiem bagātā pasaulē.

Kā ikviens avotu izdevums, arī šis ir daudzbalstīgs. Sarakste ar ievērojamiem laikabiedriem mijas ar vēstulēm no mazpazīstamām, vēstures aizmirstībā ieslugušām personām. Līdzās slavenajai sarakstei ar Vidzemes ģenerālsuperintendentu Karlu Gotlobu Zontāgu par *Latviešiem* vai vēstuli apmaiņai ar Elizu fon der Reki, kurā diskutēts par dzimtbūšanas atcelšanas problēmām, lasāma, piemēram, dārijumu sarakste un ķīlidošanās ar cenzoriem. Lielā vēsture te saplūst ar mazo ikdienas dzīves vēsturi, nozīmīgi sabiedriski notikumi ar sīkām sadzīves problēmām. Tikpat kā nav saglabājušās Merķeļa privātās vēstules ar ģimenes locekļiem, un maz iespējams uzzināt par viņa intīmo dzīvi. Kaut gan Merķelis labprāt izmantoja epistulāro žanru savos literārajos un publicistiskajos darbos, ikdienā viņš nerakstīja izsmalcinātas un literāras, drīzāk lietišķas vēstules.

Pētniekiem un lasītājiem Merķeļa vēstulu ap-

kopojums sola daudz jaunu atklāsmju – gan par līdz šim mazāk zināmām Merķeļa biogrāfijas epizodēm un personības šķautnēm, gan par Merķeļa daiļrades laboratoriju, gan par viņa draugiem, domubiedriem un oponentiem – intelektuālo tiklojumu, pie kura Merķelis piederēja. Šis nav tik daudz Merķeļa kā grupas portrets – personu rādītājs vien varētu kalpot par materiālu lekcijai par apgaismības laika kultūras vēsturi.

Vēstulēs Merķelis atklājas kā nemiera gars, kosmopolīts, kas visur vācvalodīgajā Eiropā jūties kā mājās, bet nekur nav varējis nostabilizēties, vienmēr atrodoties ceļa jūtīs. Pēc *Latviešu* klajā nākšanas viņš apmetās Veimārā, īslaicīgi strādāja Kopenhāgenā, vēlāk dzīvoja Frankfurē, kur aizstāvēja doktora disertāciju, un Berlīnē, tad atgriezās Vidzemē. Nepamet sajūta, ka Merķelis profesionāli palika kaut kādā mērā līdz galam nerealizējies, arvien pamezdams iesākto un meklējams jaunus ceļus. Tā rezultātā viņa radošā darbība ir tik plaša un daudzpusīga, ka to aptvert nav viegls uzdevums.

Grāmatas iznākšana ir nozīmīgs notikums galvenokārt 18.–19. gadsimta kultūrvēstures pētniekiem. Tā ir arī liecība interesei, kāda pēdējos gados attīstījusies Vācijas zinātnieku vidū par Merķeļa literāro un publicistisko mantojumu. Tomēr arī Latvijā tās nākšana klajā nepalika nepamanīta – grāmata tika eksponēta Latvijas Nacionālajā bibliotēkā sadarbībā ar LU Akadēmisko bibliotēku veidotajā Merķeļa divsimtpiecdesmitgadei veltītajā izstādē, kuras kuratore bija Aija Taimiņa. Izstādē un vienlaikus ar tās atklāšanu sarīkotā konference atklāja mazāk pazīstamu Merķeli – sarežģītu un pretrunu pilnu personību ar enciklopēdisku darbības vērību, rakstnieku, literatūrkritiķi, žurnālistu, politisku domātāju. Tāds viņš ieraugāms arī vēstulu izdevumā. Kāpēc par to ir vērts atcerēties un runāt 21. gadsimtā? Vispirms jau tāpēc, ka pilnīgāks, plašāks skats uz Merķeļa mantojumu ļauj labāk saprast viņa interesi par latviešiem, ievieto to plašākos apgaismības, romantisma un bidermeiera laikmeta kontekstos.

Rakstnieks, žurnālists, enciklopēdistis

Merķeļa kā latviešu «brīvības apustuļa» nozīme un klātesamība mūsu kultūras atmiņā komentārus neprasa. Viņa Baltijas cikls, kā to dēvēja literatūrzinātnieks Krišjānis Ancītis, – *Latvieši, Vidzemes senatne* un *Vanems Imanta* – raisīja sprādzienam līdzīgu efektu, atklāja latviešus Eiropai un spēcīgi iespaidoja latviešu nacionālās atmodas kustību 19. gadsimta vidū. Latviešu lasītājiem pazīstami arī citi Merķeļa darbi – romāns *Atgriešanās dzimtenē*, *Manas dzīves tēlojumi un raksturojumi*, kā arī 20. gadsimta 90. gadu sākumā klajā nākušās grāmatas *Vēstules kādai sievietei* un *Kultūrvēsturiski raksti* ar Pētera Zeiles priekšvārdiem. Merķeļa daudzveidīgās aktivitātes aprakstītas Gvido Straubes priekšvārdā jaunākajam *Latviešu* izdevumam (2016).

Pauls Daija ir Dr. philol., strādā LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtā un Latvijas Nacionālās bibliotēkas Letonikas un Baltijas centrā. Grāmatu *Apgaismība un kultūrpārveide* (2013) un *Literary History and Popular Enlightenment in Latvian Culture* (2017) autors. Pēta vācbaltiešu kultūras vēsturi un latviešu grāmatniecību 18. gadsimta otrajā pusē un 19. gadsimta sākumā.

«Merķeļa personība kā spēcīgs ģenerators savas dzīves dažādos posmos raida sabiedrībā dažādi ietonētas un tikai nedaudz savstarpēji nodalītas «garīgo kvantu» plūsmas,» savulaik trāpīgi atzīmēja filozofs Pēteris Zeile, «Merķelis rakstā tā, it kā būtu nemitīgā saskarsmē ar kādu dzīvu organismu, kas piesaista uzmanību un neatstāj vienaldzīgu.» Vispirms tas izpaužas viņa rakstnieka darbā. Pēc jaunības mēģinājumiem dzejā Merķelis briedumā pievērsās prozai. Merķeļa *Stāsti*, pusromāni *Atgriešanās dzimtenē* un *Ceļojuma stāsts*, stāstu krājums *Zimējumi malās*, romāns *Brālis Antons* ir daļa no vācu literatūras vēstures, kas, kā uzskatīja rakstnieks Kārlis Džilleja, «dod interesantu, pilniskanīgu dzīves akordu, un, to nepazīstot, mēs nepazītu arī pašu Merķeli».

Šajos darbos Merķelis atklājas kā sentimentāli un romantiski ievirzīts estēts, kas nevairījās no impresionāla, emocionāli sakāpināta stila un personīgās pieredzes ieludinājuma tekstos — ar «pusromānu» viņš apzīmēja žanru, kurā īstenība mijas ar izdomu. Rakstnieka karjera nenesa Merķelim pārlietu lielus panākumus, viņa darbi jau dzīves laikā ieslīga aizmirstībā, turklāt savā literatūras kritiķa darbībā viņš cīnījās ar tām pašām tendencēm, kuras izkopa savos literārajos darbos, proti, sentimentālu un romantisku izteiksmi.

Daudz lielākus panākumus Merķelis guva kā žurnālists. 1802. gadā Berlīnē viņš sāka strādāt laikrakstā *Berlīnes Valsts un Zinātņu Lietu Ziņas*, vēlāk bija redaktors virknei vācu laikrakstu — *Nopietnība un Joki*, *Brīdomīgais*, *Novērotājs*, *Laikraksts Literatūrai un Mākslai*, *Vidzemes Merkurs*, *Kurzemes, Vidzemes un Igaunijas Provinces Lapa* u. c. Žurnālista lomā Merķelis, šķiet, jutās vislabāk. Viņa vēstules cieši pārkāļas ar žurnālista darbību, jo lielu daļu no tām veido apmaiņšanās ar jaunumiem un aktualitātēm, savukārt periodikā bieži vien ziņas tiek sniegtas kā korespondences. Agrīnajā žurnālistikas posmā Merķeļa redzes lokā bija teātra un literatūras kritika, turklāt viņš tiek uzskatīts par feļetonu žanra izkoptāju vācu periodikas vēsturē. Ar laiku, Eiropā plosoties Napoleona kariem, Merķelis kļuva par politisku žurnālistu, iegūdam personiņu Napoleona nepatiku un nokļūdam politiski kaitīgo personu sarakstos — šī iemesla dēļ viņam nācās pamest Vāciju un bēgt uz Vidzemi, bet vēlāk, kad Baltiju sasniedza Napoleona karaspēks, — uz Igauniju. Straube norāda, ka Merķelis savos preses izdevumos kļuva par vācu nācijas konsolidētāju, laikabiedri izteicās, ka viņa publicistikas devums cīņā pret Napoleonu pielīdzināms 20 000 karavīru pulka spēkam.

Šajā laikā Merķelis atrada laiku arī dažādām vēsturiskām un filozofiskām studijām. Starp daudzajiem viņa darbiem minami *Tautu gleznu krājums līdzās cilvēces vēstures mēģinājumam*, *Vēstules par dažām ievērojamākajām Ziemeļvācijas pilsētām*, *Kas ir humanitāte?*, *Vai nepārtraukts cilvēces progress ir mānī?*, *Par sākotnējo pasaules kultūru* u. c. Atgriezies Vidzemē, viņš sarakstīja eseju *Pierādījums, ka*

muižu apstrādāšana ar algotiem strādniekiem ir uz pusi lētāka nekā ar dzimtcilvēkiem, jaunu *Latviešu* variantu, ko iznīcināja eiforijā par dzimtbūšanas atcelšanu; savā laikrakstā *Kurzemes, Vidzemes un Igaunijas Provinces Lapa* publicēja rakstus par latviešu kultūras nākotni, saimniecību un ekonomiku, izglītību, politiku, vēsturi.

Mūža otrajā pusē, saimniekodams Depkina muižā Katlakalnā, viņš nodevēs lauksaimniecības eksperimentiem un organizēja ražojumu pārstrādes uzņēmumu. Vēstules ļauj izsekot tam, kā mainījās Merķeļa intereses, saglabājoties nerimtīgai aktivitātei un enerģijai visas dzīves garumā.

Vientuļš kritiķis

Merķeļa daudzpusība, produktivitāte un enciklopēdiskais vēriens ir pārsteidzošs, it īpaši ņemot vērā faktu, kas, šķiet, pirmoreiz nācis gaismā, tieši pateicoties vēstulju publikācijām, — ka viņš, it īpaši jaunības un brieduma gados, regulāri cieta no nedēļām vai mēnešiem ilgām depresijas lēkmēm. Vienlaikus gan publicistikā, gan vēstulēs viņu ieraugām kā temperamentīgu kritiķi un opozicionāru, kas labprāt izsaucis uz sevi uguni un meklējis konfliktus ne tikai ar pretiniekiem, bet arī ar draugiem, pats palikdams imūns pret daudzajiem kritikas vilņiem. Norādot uz šo imunitāti, Zangmeisters atzīst, ka Merķelis pats sevi uztvēra kā «vientuļu kritiķi». Jau *Latviešiem* laikabiedru pārmestā un mūsdienu pētnieku nereti skeptiski vērtētā saasinātā, no nianšiem un pustopiem brīvā attieksme pret realitāti vijas cauri visiem Merķeļa darbiem. Varbūt tas bija viņa vājums un spēks vienlaikus. Tieši šī iemesla dēļ *Latvieši* kļuva par darbu, kas lauza ceļu dzimtbūšanas atcelšanai un kalpoja par kompasu latviešu nacionālās atmodas kustībai.

Vēstules rosina uz pārdomām, ka priekšstats par Merķeli kā dzimtbūšanas pretinieku, humanistu, cīnītāju par latviešu nacionālo emancipāciju balstās tikai šaurā viņa radošās un profesionālās darbības daļā. Korespondencē atklājas spriega intelektuālā dzīve, ideju cirkulācija, plašās un daudzveidīgās Merķeļa intereses, kur latviešu tēma bija tikai viena no daudzām, kas saistīja viņa temperamentīgo, holerisko personību. Bet tas nemazina šīs tēmas nozīmi, drīzāk ievieto to plašākā kultūrvēsturiskā un idejiskā kontekstā, kas ļauj labāk izprast, kāpēc Merķelis — Rīgas Praviešu kluba biedrs, jauns aktieris un nemiera pilns ierēdnis sevis meklējumos — 24 gadu vecumā uzņēmās ievērojamu risku, sarakstot *Latviešus*. Apgaismības laika interese par latviešiem bija daļa no plašākām intelektuālām diskusijām par laikmetu, humanismu, sabiedrības reformām, tomēr Merķeļa kaismīgā nostāja apzināti pārkāpa akadēmiski distancētas teorijas robežas. *Latviešos* zīmētā tautas tēla subjektivitāti atsver laikmetam raksturīgais indivīda brīvības patoss un patiesā līdzjūtība pret tiem, kuru nākotnei Merķelis patiesi ticēja. ■

Šogad Skalās lasīšanas projektā piedalās 5. klašu skolēni

A: F: Ludmila Šteinberga
Iecavas novada bērnu
bibliotēkas vadītāja

Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB) sadarbībā ar Latvijas bērnu un jaunatnes literatūras padomi arī 2021. gadā turpina Skalās lasīšanas sacensības.

Projekta iniciatori vēlas pilnveidot bērnu prasmes izvēlēties piemērotu un interesantu literatūru skolai lasīšanai, sekmēt interesi par lasīšanu un grāmatām, saliedēt bērnus kopīgām lasīšanas aktivitātēm, kā arī veicināt lasītpraksi.

4. jūnijā noslēdzās Nacionālās skalās lasīšanas konkursa reģionālais posms.

Tas otro gadu norisinājās tiešsaistes platformā Zoom. Kopā konkursā piedalījās deviņi Bauskas, Iecavas un Vecumnieku novada skolēni. Pasākumu organizēja un vadīja Bauskas reģionālā kuratore Bauskas bērnu bibliotēkas vadītāja Sarmīte Zandere.

Bērnu sniegumus vērtēja Bauskas Valsts ģimnāzijas latviešu valodas un literatūras skolotāja Vija Cerusa, laikraksta «Bauskas Dzīve» žurnāliste Aina Ušča un Bauskas Centrālās bibliotēkas bibliotekāre Kristīne Čakāne.

Iecavas novadu reģionālajā kārtā godam pārstāvēja Iecavas vidusskolas skolēni **Marsella Barovska** (5.a), **Dārta Siminaitē** (5.a), **Luīze Madlēna Verbicka** (5.a), **Arnolds Rodenkirhens** (5.b) un Iecavas pamatskolas skolniece **Alina Paluhina** (5.b).

Lasījumam bērni bija izvēlējušies populāro bērnu un pusaudžu lasāmvielu: M. Kerenens «Nozagts oranžs divritenis», R. Dāls «Matilde», Dz. Tilaks «Papus Tru», Ē. Hantere «Klanu kaķi. Jauns pareģojums. Ritausma», I. Puriņa «Varavīksnes ceļš».

Sacensība bija spraiga, visi bija lieliski sagatavojuši savu uzstāšanos.

Izjutām lielu prieku un gandarījumu, uzzinot, ka par reģiona uzvarētāju kļuvusi Dārta Siminaitē. Viņa lasīja fragmentu no Roalda Dāla grāmatas «Matilde». Žūrija atzina, ka Dārtas lasījums bija viegli uztverams, emocionāls un aizraujošs. Viņa turpinās dalību čempionātā finālā Rīgā, kurš notiks 25. septembrī Gaismas pili.

Katrs finālists saņēma diplomu, Bauskas Centrālās un Iecavas bērnu bibliotēkas sarūpētās pārsteiguma balviņas.

Konkursanti atzīst, ka dalība šajās sacensībās pozitīvi ietekmējusi viņu attieksmi pret lasīšanu, uzlabojusies prasme un drosmē paust savas domas, uzstāties auditorijas priekšā, iedvesmot citus izmēģināt spēkus skolā lasīšanā.

Konkursa organizatori un žūrija pateicas par atsaucību un iespēju attālināti noskaidrot uzvarētāju.

Liels paldies Iecavas pamatskolas skolotājai Ievai Plēsumai par atsaucību, ieguldīto darbu un laiku!

Paldies audzēkņu vecākiem, ka palīdzējāt bērniem sagatavoties lasījumam un viņus atbalstījāt!

Avots: Iecavas Ziņas

Datums: 11-06-2021

Misas bērni piedalās Skaļās lasīšanas sacensībās

Varam jau gausties, ka nekas nenotiek un nekur nevaram piedalīties. Bet lasīt varam gan mājās, gan pie dabas, jo lasot esi viens ar savu izvēlēto grāmatu. Šajā procesā nav jāievēro distancēšanās un nav pat jānēsā maska. Tas taču ir tik forši!

Gadu no gada aicinu lasīt savus bibliotēkas apmeklētājus, līdzilvēkus. Jau ar pirmo sava darba gadu bibliotēkā esmu aktīvi iestājusies par to, lai skolēni atbalstītu un lasītu Bērnu un jauniešu žūrijas atlasītās grāmatiņas. Arī šis gads nav izņēmums, grāmatas ir sagādātas un čaklākie jau lasa. Katrā vecuma grupā jāizlasa tik vien, kā sešas interesantas, katram vecumam atbilstošas grāmatas. Pēc grāmatas izlasīšanas jāaizpilda elektroniskā anketa un tad tiek novērtēts kā čaklais ekspertiņš.

Noslēdzoties mācību gadam, Misas pamatskolas trīs 5. klases skolēni piedalījās Skaļās lasīšanas sacensībās. Pēc sacensībām katrs dalībnieks saņēma pateicības rakstu un balviņas. Gribu vēlreiz pateikt lielu paldies par atsaucību Lienei Šnerei, Dārtai Jakuškinai un Kristoferam Emanuēlam Pavāram. Skaļās lasīšanas sacensību tiešsaistē atklāja Bauskas Bērnu bibliotēkas vadītāja Sarmīte Zandere. Katrs skolēns nolasīja savu izvēlēto fragmentu, sēžot pie datora savās mājās. Mēs pulcējāmies visi bibliotēkā, lasījums vien ilga līdz 3 minūtēm. Katram mājās individuāli vai kopā ar ģimenes atbalstu bija jāpagatavo šis priekšnesums.

Kristofers Emanuēls Pavārs ar māsu Patrīciju Felicitu Pavāri savas omī-

tes Zentas Gasjūnes iedvesmoti, atšķetināja krustvārdu mīklu ar kuru varējāt iepazīties iepriekšējā numurā Vecumnieku novada avīzē. Visi trīs iesniedza pareizas atbildes. Liels paldies par atsaucību!

Bibliotēkā regulāri tiek veidotas izstādes. Lietišķās mākslas studijas

«Pandēmijas grīdceliņu» izstādi nomainīja Andas Sproģes akvareļu izstāde «Izraēlas piezīmes». Neparastos darbus varēs aplūkot visu jūniju.

Gribu visiem skolēniem novēlēt interesantas un saulainas vasaras brīvdienas un tomēr neaizmirst ienākt arī bibliotēkā un nomainīt vai paņemt kādu no Bērnu un jauniešu žūrijas grāmatiņām.

Arī vecāku grupā ir lasāmviela, gaidīšu arī jūs! **VNZ**

Sarmīte Šlikaite,
Misas bibliotēkas vadītāja

FOTO - SARMĪTE ŠLIKAITE

Mākslinieces Andas Sproģes darbu izstāde Misas bibliotēkā.

Avots: Vecumnieku Novada Ziņas

Datums: 18-06-2021

Taurkalnieši ir čakli grāmatu lasītāji arī pandēmijas ierobežojumu laikā

Bibliotekārais darbs Taurkalnes bibliotēkā nav apstājies – ik dienu varam mānīt, ka sabiedrībai esam nozīmīgi, un ikviens grāmatu lasītājs pie mums ir gaidīts.

Šis ir saspringts laiks visiem, taču, neskatoties uz situāciju un valstī noteiktajiem ierobežojumiem, mēs varam priecāties, ka bibliotēka ir pietiekami apmeklēta un grāmatu lasītāji – aktīvi. Taurkalnes bibliotēka turpina nodrošināt iedzīvotāju lasīšanas vajadzības. Laikā, kad nav iespējams apmeklēt kultūras un izklaides pasākumus, lasīšana kļuvusi īpaši svarīga.

Bibliotēkā pieprasītākā literatūra ir detektīvro māni. Arī latviešu autoru rakstītais ir tikpat iemīļots kā ārzemju autoru tulkotie darbi. Lasītāju pieprasītas un populāras ir grāmatas no sērijas «Vakara romāns». No ārzemju literatūras darbiem bibliotēkas lietotājus vairāk interesē daiļliteratūras bestselleri un romantiskie romāni. Jaunākie bibliotēkas lietotāji izvēlas krāsainas bilžu grāmatas un pasakas. Skolēni bibliotēku biežāk apmeklē pēc skolotāju ieteikuma. Paši ir

kūtrāki uz lasīšanu.

Bibliotēkas lasītājiem ir iespēja bez maksas lasīt latviešu autoru un tulkotos darbus e-Grāmatas formātā tiešsaistē viedierīcē vai datorā. E-Grāmatu bibliotēku nodrošina Kultūras Informācijas sistēmas centrs sadarbībā ar SIA «Tieto Latvija». Lai kļūtu par 3td e-Grāmatas bibliotēkas lasītāju, ar Taurkalnes bibliotēkas e-kataloga autorizācijas datiem jāveic reģistrācija vietnē www.3td.lv. Autorizācijas datus izsniedz bibliotekārs.

Bibliotēkas krājums regulāri tiek atjaunots un papildināts ar jauniem izdevumiem ikvienā literatūras žanrā un nozarē. Papildinot bibliotēkas krājumu, tiek uzklaustas arī bibliotēkas lietotāju vēlmēs.

Pašlaik lasītākie ārzemju rakstnieku darbi Taurkalnes bibliotēkā – R. Hārts «Ēnās saules pilsētā», E. Šepa, «Iezīmēti uz mūžu», K. Mitčela, «Zelta krātiņš», E. Hilderbrenda, «Ideāls pāris», K. Kellija, «Laimīgas laulības noslēpums» S. E. Filipsa, «Padejo ar mani», N. Robertsa, «Mantojums», K. Vaita, «Savrupnams Fredstrītā» K. Lekberga, «Zelta būris» u. c.

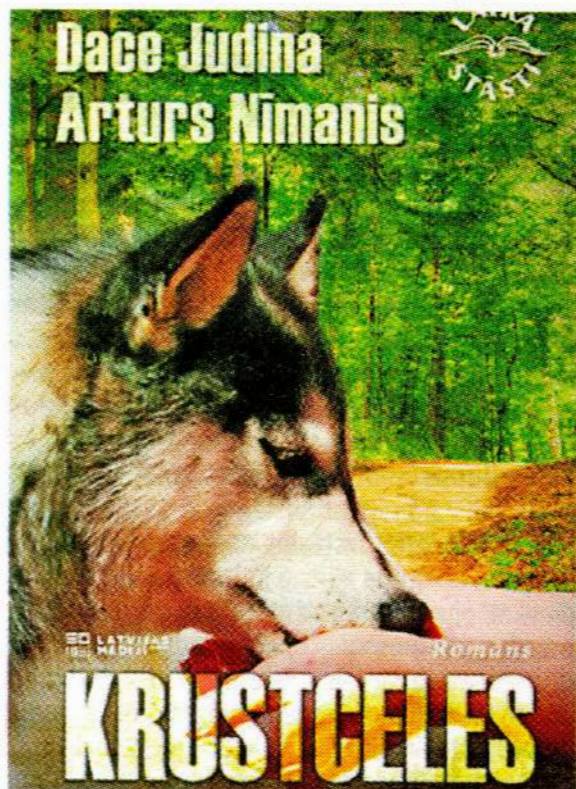
No latviešu autoru darbiem – G. Kaziņa, «Pusnakts lilija», V. Kaijaks, «Dullie stāsti», D. Judina, «Krustceles», D. Judina, «Viļņos», A. Bukšs, «Brāļi» u. c.

Grāmatu izsniegšana un saņemšana turpinās atbilstoši noteiktajiem ierobežojumiem.

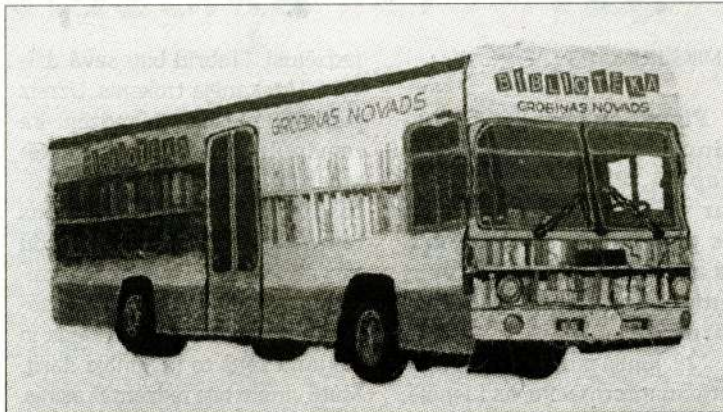
2021. gadā bibliotēka piedāvā lasītājiem 9 periodiskos izdevumus latviešu valodā. Tie ir laikraksti un žurnāli par visdažādākajām tēmām – vēsturi, sabiedrību, veselību, māju, dārzu utt. («Ieva», «Ievas Veselība», «Ievas Stāsti», «Praktiskais Latvietis», «100 Labi Padomi», «Ievas Padomu Avīze» un «Medības»). Aktuālākos notikumus kaimiņu pagastos uzzinām no laikrakstiem – «Bauskas Dzīve» un «Staburags». «Vecumnieku Novada Ziņas» sniedz informāciju par visu notiekošo novadā. Žurnālus, tāpat kā grāmatas, izsniedzam uz mājām. Lietošanas termiņš – 14 dienas. Diemžēl, epidemioloģisko ierobežojumu dēļ, lasītava šobrīd nav pieejama.

Nobeigumā vēlos pateikties saviem bibliotēkas lietotājiem, ka esat zinātkāri un pozitīvi noskaņoti! **VNZ**

Brigita Čebatarova,
Taurkalnes bibliotēkas vadītāja

Bibliobuss kā "Gaismas pils" Madridē

Grobiņas novada bibliobuss attālākās apdzīvotās vietās regulāri iedzīvotājus apgādā ar lasāmvielu. **Tagad šo lauku ļaužu ekstru Lilitas Bauģes darbā var apskatīt Spānijas Dekoratīvās mākslas muzeja apmeklētāji.** FOTO NO FACEBOOK.COM

Spānijas galvaspilsētā Madridē Dekoratīvās mākslas muzeja izstādē skatāma mākslinieces gavieznieces Lilitas Bauģes tekstila kolāža, kurā attēlots Grobiņas novada bibliobuss. Darba nosaukums – "Gaismas pils".

Māksliniece pirms neilga laika pārcēlusies no Rīgas uz Gaviezi. "Esmu ienācēja," viņa saka. Šeit top arī viņas mākslas darbi. Viņa radījusi deviņus tekstildarbus ar nosaukumu "Laika pietura", kas veltīti Mazgaviezei un Gaviezes stacijai. Tā kā bibliobuss reizi mēnesī ierodas arī Mazgaviezē, tad tas bija tikai likumsakarīgi, ka tas kļuva par ideju jaunam darbam, skaidro māksliniece. "Latviešu laucinieki dzīvo viensētās, kas ir diezgan attālu cita no citas. Bieži vien nokļūšana līdz novada centram sagādā lielas grūtības, jo nekursē sabiedriskais transports. Katram lauciniekam nav arī sava privātā auto, un tad bibliobuss ir ļoti vērtīga iespēja

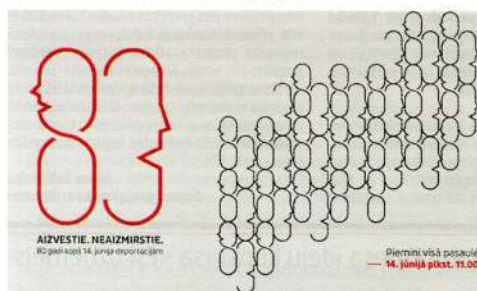
tikt pie jaunākās literatūras, korespondences un interneta. Savā darbā runāju par reālo situāciju, kas skar lauku iedzīvotājus, runāju par jauniešiem, kas izbraukuši no laukiem labākas dzīves meklējumos un par palikušajiem vecākā gadagājuma cilvēkiem, kas ir izolēti no sabiedriskās dzīves," stāsta L. Bauģe. "Biju tikko pārvākusies, studēju Mākslas akadēmijā. Viena no tēmām, par ko taisīt darbus, bija apkārtnē, kurā dzīvoju. Staigāju, blakus mājai ir stacija, muiža. Kādā miglainā pēcpusdienā no miglas izbrauca bibliobuss – kā gaismas stars lauku iedzīvotājiem. Tas mani ļoti uzrunāja, busiņš ir arī ļoti fotogēnisks," viņa stāsta. Māksliniece atgādina, ka Latvijā vispār ir tikai divi šādi bibliobusi.

L. Bauģes tekstila kolāža aiz Latvijas robežām aizceļojusi kopā ar tādu mākslinieku darbiem kā Edīte Pauls-Vīgnere, Rūdolfs Heimrāts, Aija Baumanē, Pēteris Sidars, Lilīta Postaža u.c.▶

Avots: Kurzemes Vārds

Datums: 30-06-2021

Citādais piemiņas brīdis. 14.jūnijs

Vecumnieku pagasts

- Dainis Rijkuris, harismatisks un enerģisks Vecumnieku patriots ar mūziku sirdi. Aktīvi iesaistās vietējā kultūras dzīvē, dziedod kori un spēlējot amatiereteātri, brīvajā laikā raksta mūziku.

Pēc lasījuma straumēšanas reāllaikā, Skaistkalnes Romas katoļu svētnīcā, prāvests, paullīniešu

Šī gada 14.jūnijā apritēja 80 gadu kopš Padomju Savienība pēc Latvijas okupācijas organizēja pirmās masu deportācijas – 1941.gadā tika izsūtīti vairāk nekā 15 tūkstoši Latvijas pilsoņu. Tostarp – 153 mūsējie...

Pieminot deportāciju upurus, 14.jūnijā, tiešsaistes pasākumā ar nosaukumu «Aizvestie. Neaizmirstie. 80 gadi kopš 14.jūnija deportācijām», plkst. 11.00 vienlaikus visā Latvijā tika nolasīti 1941.gadā izsūtīto Latvijas iedzīvotāju vārdi. Tiešsaistes piemiņas pasākumi notika arī tautiešu mītnu zemēs ārpus Latvijas.

Vārds. Personīgi

Pasākuma idejas autore Sandra Kalniete norāda: «Nav nekā personīgāka un individualāka par cilvēka vārdu un uzvārdu, jo tas pavada ikvienu no dzimšanas līdz nāves brīdim un turpina pastāvēt līdz laiku aizlaikiem vēstures annālēs. Ikviens izsūtītais ir pelnījis, lai viņš nebūtu tikai sīka vienība kādā lielākā, apkopojošā skaitlī. Vārdu lasīšanas ceremonijai vienlaikus notiekot visos Latvijas novados un pagastos un piemiņas brīžus saslēdzot vienotā Latvijas timeklī, tiek dota iespēja piemiņas pasākumā piedalīties kā Latvijā, tā visā pasaulē mītošajiem tautiešiem.»

Mūsu Vecumnieku novada tiešsaistes vārdu lasīšana notika Skaistkalnes Vissvētākās Jaunavas Marijas debesīs uzņemšanas Romas katoļu baznīcā – Latvijas Ģimenes aizbildņu svētnīcā. Šeit kopumā tika nolasīti 153 deportēto cilvēku vārdi. Lasījumu veica mūsu pašvaldības sešu pagastu izraudzīti iedzīvotāji – jaunieši un pedagogi, kultūras dzīves aktīvi dalībnieki. Viņus visus vieno cieņa, mīlestība un gods pret savu pagastu, dzimtas saknēm un Latviju. Un tie bija:

Bārbeles pagasts- Sarmīte Kovale – dzimusi bārbeliete, ilggadēja latviešu valodas un literatūras skolotāja, aktīva kultūras dzīves dalībniece, kopš 1989.gada piedalījusies visos politiski represēto piemiņas pasākumos pagastā;

Lelde Folkmane – aktīva jaunie, bārbeliete ceturtnajā paaudzē, kura lepojas ar savu pagastu, novadu, izglītību iegūstot Skaistkalnes vidusskolā un Vecumnieku Mūzikas un mākslas skolā;

Kurmenes pagasts – Ingus Pavinksnis, vēstures skolotājs, dzimis vecsaulietis, mūža lielāko daļu pavadījis Skaistkalnē, iesaistās Kurmenes kultūras dzīvē, pieminot savu tēva bērnības gaitas Kurmenes pagastā;

Stelpes pagasts – Egils Neliuss – apzinātas dzīves rakstu autors un interneta resursu veidotājs, skolotājs Stelpes pamatskolā, Ar savu valasprieku runāt dzeju un tēlojumus kuplina ne tikai Stelpes kultūras dzīvē;

Skaistkalnes pagasts - Laima Indriķe, dzimusi izsūtījumā Tomskas apgabala Verhoketskās rajona Borovuskas ciemā. Skaistkalniete no pusotra gada vecuma. Kopš tā laika identificē sevi tikai ar šo vietu, jo šeit uzaugusi, uzaudzinausi savus bērnus un priecājas par mazbērniem, kuri aug šeit;

Valles pagasts - divi atraktīvi Valles jaunieši- **Samanta Jostīna**, novadu pārstāv dejojot tautas dejas, spēlējot teātri un aktīvi darbojoties skolas dzīvē. **Jānis Šukelis**- brīvo laiku pavada kustībā, mil dejojot tautas dejas, nodarbojas ar dažādiem sporta veidiem un kopā ar ģimeni nodarbojas ar burāšanu;

mūks Jānis Vilāks noturēja aizlūgumu, pieminot 1941.gada deportāciju gadadienu, aizlūdzot par izsūtīto dvēselēm un viņu ciešanām. Ar savu dzidro balsi un ērģelmūziku priesteris aizlūgumu papildināja Skaistkalnes baznīcas ērģelniece Elīna Auziņa-Baiķuše. Sieviešu kora «Via Stella» vokālā grupa - Liene Batņa, Ieva Alencika, Anna Pozdejeva un koncertmeistare Līga Eglīte, radot muzikālonoskaņu, izpildīja 3 skaņdarbus – «Pūt, vējini, rāmi, rāmi» (latv.t.dz., J.Vītols), «Ave Maria» (F.Schubert), «St.Bernar's Prayer» (G.Boyer, J.Massene). Piemiņas pasākumu noslēdza Vecumnieku novada domes priekšsēdētājs Guntis Kalniņš, pieminot skaudro padomju varas rīcību pirms 80 gadiem un aicinot iedzīvotājus individuāli apmeklēt piemiņas vietas pagastos, godinot represijās cietušos.

Pieejami internetā

«Karsu izdevniecības Jāņa sēta» izstrādātajā digitālajā Latvijas kartē (<http://deportetie.kartes.lv>) būs pieeja apkopotām saitēm uz tiešraidēm no pasākumiem pašvaldībās. Šajā kartē vēlāk tiks ievietoti arī piemiņas pasākumu videomateriāli, kā arī dati par deportētajiem, lai veidotu un attīstītu publiski pieejamu tiešsaistes platformu, kas vizualizē deportācijas Latvijā, palīdzot aptvert apmēru un sekas, parādot statistiku un vienlaikus ļaujot izsekot individuāliem izvesto cilvēku stāstiem.

Piemiņas pasākumu «Aizvestie. Neaizmirstie. 80 gadi kopš 14.jūnija deportācijām» rīkoja Valsts prezidenta kanceleja un Latvijas Nacionālā bibliotēka sadarbībā ar ekspertiem no Latvijas Nacionālā arhīva, «Karsu izdevniecības Jāņa sēta» un sabiedriskajiem medijiem.

Savukārt pasākumu Vecumnieku novadā rīkoja Vecumnieku novada dome sadarbībā ar Vecumnieku pagasta Novadpētniecības centru, pagastu pārvaldēm, kultūras iestādēm un Skaistkalnes katoļu baznīcu.

Vecumnieku pagasta Novadpētniecības centra vārdā vēlu veselību un izturību visiem 1941. gada 14.jūnijā izsūtītajiem «Sibirijas bērniem», kuri vēl ir starp mums, ne tikai mūsu novadā, bet visā Latvijā!

Paldies

Lielum lielo paldies vēlos izteikt visiem iesaistītajiem, kuri piedalījās un palīdzēja nodrošināt šo vēsturiski nozīmīgo un citādo piemiņas brīdi, atbilstoši valstī noteiktajiem ierobežojumiem. Paldies viesiem pagastu pārvaldniekiem, novadpētniecības centru, bibliotēku, tautas namu darbiniekiem par ieguldīto laiku. Paldies lasītājiem, kuri izrādīja cieņu savu pagastu deportētajiem, nolasot viņu vārdus. Paldies tēvam Jānim par aktīvo iesaistīšanos un klātbūtni gan mēģinājumos, gan piemiņas dienā. Paldies par muzikālo skaņējumu. Lielu pateicību izsaku Ģijai Spulai, Andrejam Skābuliņam un Jānim Kovalam par tehnisko nianšu un straumēšanas nodrošināšanu pasākuma laikā.

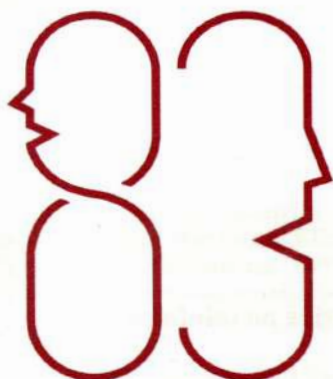
Visi kopā mēs varam daudz! Pilnais piemiņas pasākuma ieraksts būs pieejams Vecumnieku novada domes Facebook un Youtube kontos, kā arī pagastu bibliotēkās. **VN**

Rita Kovala, Vecumnieku pagasta novadpētniecības centra krājuma glabātāja, pasākuma koordinatore, tālr. 29323741, e-pasts: vecumnieku.muzejs@vecumnieki.lv

Avots: Vecumnieku Novada Ziņas

Datums: 18-06-2021

Jaunpiebalgas novadā piemin 1941. gada deportāciju 80. gadadienu

AIZVESTIE. NEAIZMIRSTIE.
80 gadi kopš 14. jūnija deportācijām

Šī gada 14. jūnijā apņir 80 gadu kopš Padomju Savienība pēc Latvijas okupācijas organizēja pirmās masu deportācijas – 1941. gadā tika izsūtīti vairāk nekā 15 tūkstoši Latvijas pilsoņu.

Pieminot deportāciju upurus, 14. jūnijā pasākumā ar nosaukumu “Aizvestie. Neaizmirstie. 80 gadi kopš 14. jūnija deportācijām” vienlaikus visā Latvijā tika lasīti 1941. gadā izsūtīto Latvijas iedzīvotāju

vārdi. Piemiņas pasākumi notika arī tautiešu mītnu zemēs ārpus Latvijas. Rīta pusē izskanēja Valsts prezidenta Egila Levita uzruna.

Jaunpiebalgas novadā vārdu lasīšana notika pie represēto piemiņas akmens. Šeit kopumā tika lasīti 14 deportēto cilvēku vārdi. Bija arī muzikāli priekšnesumi un atmiņu stāsti.

Lasījumi tika straumēti platformās LSM.lv un LNB.lv, kur pieejama “Karšu izdevniecības Jāņa sēta” izstrādāta digitāla Latvijas karte ar apkopotām saitēm no pasākumiem pašvaldībās. Šajā kartē tiks ievietoti arī piemiņas pasākumu videomateriāli, kā arī dati par deportētajiem, lai veidotu un attīstītu publiski pieejamu tiešsaistes platformu, kas vizualizē deportācijas Latvijā, palīdzot aptvert apmēru un sekas, parādot statistiku un vienlaikus ļaujot izsekot individuāliem izvesto cilvēku stāstiem. Lai latvieši pasaulē varētu iesaistīties un šai piemiņas brīdī būt domās kopā ar 14. jūnija upuriem, kā arī ar latviešiem Latvijā un citur ārzemēs, digitālajā piemiņas kartē būs sadaļa, kurā ikviens lat-

vietis pasaulē varēs ievietot savu, ģimenes vai domubiedru grupas foto ar aizdegtām piemiņas svečēm rokās.

Pasākuma idejas autore Sandra Kalniete ir norādījusi: “Nav nekā personīgāka un individuālāka par cilvēka vārdu un uzvārdu, jo tas pavada ikvienu no dzimšanas līdz nāves brīdim un turpina pastāvēt līdz laiku aizlaikiem vēstures annālēs. Ikviens izsūtītais ir pelnījis, lai viņš nebūtu tikai sīka vienība kādā lielākā, apkopojošā skaitlī. Vārdu lasīšanas ceremonijai vienlaikus notiekot visos Latvijas novados un pagastos un piemiņas brīžus saslēdzot vienotā Latvijas tīmeklī, tiek dota iespēja piemiņas pasākumā piedalīties kā Latvijā, tā visā pasaulē mītošajiem tautiešiem.”

Piemiņas pasākumu “Aizvestie. Neaizmirstie. 80 gadi kopš 14. jūnija deportācijām” rīkoja Valsts prezidenta kanceleja un Latvijas Nacionālā bibliotēka sadarbībā ar ekspertiem no Latvijas Nacionālā arhīva, “Karšu izdevniecības Jāņa sēta” un sabiedriskajiem medijiem.

Avots: Avīze Piebaldzēniem
Datums: 2021, Jūnijs

„Aizvestie. Neaizmirstie. 80 gadi kopš 14. jūnija deportācijām”

Šogad apritēja 80 gadu kopš pirmās masu deportācijas, kad 1941. gadā padomju režīms izsūtīja vairāk nekā 15 tūkstošus Latvijas pilsoņu.

Atceroties šo noziegumu, 14. jūnijā vienlaikus visā valstī tika lasīti izsūtīto iedzīvotāju vārdi. Atceres pasākums „Aizvestie. Neaizmirstie. 80 gadi kopš 14. jūnija deportācijām” notika vienlaikus visās pašvaldībās, un plkst. 11.00 sāka lasīt deportēto vārdus. Lasījumu no katras pašvaldības straumēja sabiedrisko mediju portālā *LSM.lv* un Latvijas Nacionālās bibliotēkas mājaslapā. Tur ir arī digitāla karte, kurā tiek ievietoti piemiņas pasākumu video-materiāli, dati un stāsti par izsūtītajiem, tā palīdzot aptvert deportāciju apmērus un sekas.

Cesvainē piemiņas pasākums sākas jau plkst. 10.00 ar svētbrīdi un ziedu nolikšanu baznīcas dārzā pie represēto akmens un Cesvaines stacijas, tad sekoja izsūtīto vārdu lasījumi.

No teritorijas, kas ietilpst pašreizējā Cesvaines novadā, 1941. gada 14. jūnija deportācijās tika izsūtīti šādi cilvēki (lasīšanas secībā; vieta, no kuras izsūtīti; ģimenes uzvārds, ģimenes locekļa vārds, vecums):

Cesvaines pagasts

„Jaunpavāri”, Stangaiņu ģimene:

Artūrs, 35 gadi; Elza, 25; Artūrs, 7; Anita, 1

„Ludzes”, Bērziņu ģimene: Pēteris, 28 gadi; Erna, 28; Jānis, dažī mēneši

„Dārznieki”, Ezernieku ģimene: Eduards, 55 gadi; Anna, 52

„Mucenieki”, Bandenieku ģimene: Anna, 43 gadi; Jānis, 42; Artūrs, 13

„Dobupji”, Pēteris Osvalds Krūmiņš, 33 gadi

Kārdabas pagasts

„Patkuļi”, Emma Medne, 44 gadi

Kraukļu pagasts

„Lēģeri”, Dolaču ģimene:

Augusts, 41 gads; Milda, 37;

Andrejs, 11; Skaidrīte, 10; Jānis, 3

„Spruktķeirāni”, Barševsku ģimene:

Kārlis, 45 gadi; Marija, 40; Irēna, 12; Marija, 9

„Dolaces”, Jānis Maldups, 27 gadi

Grašu pagasts

„Vecumi”, Pēteris Stūrste, 54 gadi

„Lejieši”, Otto Pilāts, 51 gads

„Kaļķenieki”, Kantu ģimene: Alīda Leontīne, 50 gadu; Pēteris, 49;

Arvīds Jēkabs, 14

„Ozoli”, Stradu ģimene: Arvīds, 34 gadi; Erna Antonija, 31

„Purvgaļi”, Stipro ģimene: Kristīne, 56 gadi; Ida, 31; Roberts, 30;

Jānis, 2; Maiga, 1

Cesvaines novada domes priekšsēdētājs Vilnis Špats uzrunā klātesošos pie represēto piemiņas akmens baznīcas dārzā

Avots: Cesvaines Ziņas

Datums: 2021, Jūnijs